

חליצה מכל אחד מהאחין!

ומקשה הגמרא: **והאמר רב אין זיקה??**

ומשנינן: **אי דנפול בבת אחת**, אם מדובר שנפלו ליבום אחת אחר השניה, לפני שהספיקו ליבם או לחלוץ אחת מהן -

ואם כן, איך יכול להיות שאמר את ההלכה שהשלישית צריכה חליצה מכל האחים?

הכי נמי, באמת כך הדין, שכל השלוש צריכות חליצה מכל אחד מהאחין.

ומשנינן: **לדברי האומר יש זיקה**, קאמר רב את דבריו.

לא צריכא, אלא כאן מדובר **דנפול בזו אחר זו**. שלא נפלו כולם ליבום בבת אחת, והיו אסורות משום אחות זקוקתו, אלא נפלה השניה אחר חליצתה של הראשונה.

אבל רב באמת חולק על דין זה וסובר שכיון שאין זיקה "אלימא" בין היבמה לבין כל אחד מהאחין.

נפלה חדא, חליץ לה **ראובן**. וחליצה זו היתה כשרה, שהרי היה ראובן יכול ליבם אותה אז.

לכן, גם חליצה פסולה של אחד מועילה להפקיע את זיקתה מכל האחים.

ושמואל אמר: אחד חולץ לכולן.

וכאשר **נפלה אידך**, חליץ לה **שמעון**, וגם היא, חליצה כשירה היא, כי לגבי שמעון מותרת זו ביבום, היות ואחותה כבר התייבמה, והיא אינה אוסרת את אחותה משום אחות זקוקה.

שמואל חולק גם על דינו של רב לגבי השניה, וסובר שאין השניה צריכה חליצה דווקא משמעון, וגם על דינו של רב לגבי השלישית, וסובר שאין השלישית צריכה חליצה מכולם.

אולם כאשר **נפלה אידך** -

ולקמן יתבאר במה נחלק על רב.

שוב אין היא יכולה להתייבם, לפי שהשלישית אסורה לכל אחד מהאחים באיסור אחות חלוצתו, וחליצתה פסולה, ולכן היא צריכה לחזור על כל האחים כדי שכל אחד יפקיע ממנה את הזיקה הגרועה שיש לו בה.

ומקשה הגמרא: **מכדי, הרי, שמעינן ליה לשמואל דאמר חליצה מעליא בעינן** שלא מועיל לפטור יבמה בחליצה גרועה.

דאמר שמואל:

חליץ לה האי אחד מהאחין מפקע זיקתו. שחליצתו וזיקתו שוים הם.

חליץ לאחיות, לא נפטרו צרות.

כז-א

היו שתי אחיות נשואות לשני אחים, ולכל אחת מהם היתה צרה, אמר שמואל שהדין הוא, אם חליץ לאחיות לא פטר בזה את הצרות שלהן, משום שהחליצה שחליץ לאחיות חליצה גרועה היא, שהרי לא יכול

וחליץ לה האי האח השני, שאין חליצת אחיו פוטרת זיקתו, משום שהיתה חליצה פסולה — **מפקע זיקתו**.

ליבם אותן, כמו ששנינו במשנה בריש הפרק. ואם כן, חליצה גרועה כזו לא מועילה לפטור את הצרות שלהן.

אבל אם חלץ לצרות של האחיות, כן פטר בכך את האחיות.

[אף על פי שגם אותן הוא לא היה יכול ליבם, שהן צרות ערוה, והאחיות פטורות ופטורות גם את צרותיהן מיבום, מכל מקום איסורן קל יותר מאשר האחיות עצמן, ולכן יכולות לפטור את האחיות, וכמו שיתבאר בסמוך].

וכיון שסובר שמואל שצריך חליצה טובה ולא גרועה, למה הוא אומר שבנפלו שלש אחיות לפני שני אחים, אחד חולץ לכולן! ?

הכיצד יתכן שהיבא דקימא חליצה דשמעון חליצה כשרה, שיש אפשרות שיחלוץ לה שמעון, שחליצתו כשירה — חליץ לה ראובן חליצה פסולה?!

מדוע חולץ ראובן לכולן, על אף שחליצתו בשניה חליצה גרועה היא, היות וכבר חלץ לאחותה, והיא אחות חלוצתו, ולא יחלוץ לה שמעון, שחליצתו טובה היא, שאין היא אסורה לו משום אחות חלוצתו! ?

ומשנינו: מאי אחד חולץ לכולן, נמו, דקאמר, מה שהתכוון שמואל כשאמר "אחד חולץ לכולם" — אאמצעית!

כלומר, אחד מהם חולץ לשלישית [וקוראים לה "אמצעית" משום שהיא אסורה על שני האחים שחלצו כבר לשתי אחיותיה]. כי סובר שמואל שחליצה פסולה אינה צריכה חליצה משניהם, וחולק על רב הסובר שצריכה חליצה מכל האחים.

ותמחה הגמרא: והא כולן קאמרי? הרי אמרנו ש"אחד חולץ לכולן" ולא רק לאחת! ?

ועונה הגמרא: כיון דרובה גביה — קרי ליה כולן.

כיון שאותו אחד שחולץ לה חולץ לרוב האחיות [שתיים מתוך שלוש], לכן אמר שמואל לכולן, אפילו שהכוונה רק לשלישית.

ואיבעית אימא, מתרצת הגמרא עוד תירוץ, על השאלה מדוע לשמואל אחד חולץ לכולן, הרי חליצתו גרועה לגבי אחיו שעדיין לא חלץ

כי קאמר שמואל שחליצה מעליא בעינן, מה שהוכחנו לעיל מחלץ לאחיות לא פטר צרות, ששמואל סובר שרק חליצה מעולה פוטרת -

הני מילי למיפטר צרתה. אבל מפטרא נפשה — פטרה!

היינו, רק לגבי לפטור את צרתה לא מועילה חליצה גרועה. אבל כאן הרי אחד חולץ לכל אחת מהנשים, ואין כאן צורך לפטור צרות.

גופא, אמר שמואל:

א. חליץ לאחיות — לא נפטרו צרות, משום שאין חליצת האחיות חליצה טובה, היות והן אסורות עליו באיסור של אחות חלוצתו.

אולם חליץ לצרות — נפטרו אחיות. ויתבאר להלן.

וכל צרה של ערוה, עומדת היא "במקום ערוה" [לשון רש"י!], וכשם שהערוה עצמה אינה מתייבמת, כך צרתה אינה מתייבמת. ואם היא אינה מתייבמת הרי אין חליצתה חליצה מעולה, ואם כן, מה החילווק בין חליצת האחות לבין חליצת צרתה?!

ומשנינן: **קסבר שמואל אין זיקה**, ואין מושג של איסור "צרת אחות אשה בזיקה" כי אין מושג של איסור "אחות אשה בזיקה".

ופרכינן: **והא אמר שמואל לעיל בפרק שני "יש זיקה"**

ומשנינן: מה שאמר שמואל את חילווקו בין חליצת האחיות לחליצת צרותיהן — **לדברי האומר אין זיקה קאמר**. אך הוא עצמו סבור שיש זיקה, ואין מקום לחילווק הזה.

ופרכינן: **אי הכי**, שאמר שמואל את חילווקו רק לדברי האומר אין זיקה:

חליץ לאחיות — אמאי לא נפטרו צרות?!

בשלמא צרה דרחל הנחלצת שניה לא תיפטר, דכיון דחליץ לה ללאה תחילה, והדר חליץ לרחל, הויא לה חליצה דרחל חליצה פפולה, שהרי נהייתה כבר רחל אחות חלוצתו.

אלא צרה דלאה, תיפטר! שהרי חליצתה של לאה, שנחלצה ראשונה, חליצה מעולה היא, לפי הסובר אין זיקה, ואין היא אחות זקוקתו,

ומשנינן: **מאי "לא נפטרו צרות", נמי, דקאמר שמואל, אצרה דרחל**.

ופרכינן: **והא צרות בלשון רבים קאמר שמואל! ?!**

ב. חליץ לבעלת הנט — לא נפטרה צרה.

אם נתן גט לאחת משתי יבמות, לא מועילה חליצתה לפטור צרתה משום שכיון שנתן לה גט, חליצתה אינה חליצה מעולה היות והיא אסורה עליו ביבום [מדרבנן, דמדאורייתא גט לא מועיל ביבמה רק חליצה].

אבל חליץ לצרה — נפטרה בעלת הנט! לפי שהצרה ראויה ליבום גמור, וחליצתה חליצה מעולה היא.

ג. חליץ לבעלת המאמר — לא נפטרה צרה.

אם עשה מאמר, דהיינו קידושין [בכסף או בשטר] באחת, החליצה שלה בלבד לא פוטרת אותה לשוק לגמרי, כיון שהיא צריכה עוד גט מדרבנן בשביל לנתק ממנה את קידושי המאמר, ולכן חליצתה אינה פוטרת את צרתה.

אבל חליץ לצרה — נפטרה בעלת מאמר, היות וחליצת הצרה, חליצה מעליא היא.

ועתה הגמרא באה לדון בחילווק שמחלק שמואל בין חליצת האחיות לחליצת צרות האחיות:

מאי שנא החולץ לאחיות, דלא נפטרו צרות בחליצתן, היות דהויא לו "אחות אשה בזיקה", ולפיכך אינו יכול לייבמה, ולכן אין חליצתה מעולה.

חליץ לצרות נמי, לא ליפטרו אחיות, דהויא להו "צרות אחות אשה בזיקה".

כי כשם שזיקה עושה צרות אחות אשה בזיקה, כך צרותיה של אחות האשה נחשבות ל"צרות ערוה בזיקה".

ומשנינן: כוונתו של שמואל היא ל"צרות" דעלמא. דהיינו, שבכל מקום ומקום שיארע דבר כזה, הרי כל הצרות של רחל בכל המקומות הללו, לא נפטרו בחליצת האחות.

ופרכינן: אי הכי, שהצרות האמורות בדברי שמואל הן רק צרות רחל שבכל מקום, ולא צרות לאה —

מה שאמר שמואל: חליץ לצרות נפטרו אחיות, איך זה יתכן?!

ואצרת רחל, והיינו, בחליצתה של צרת רחל — מי מיפטר רחל?!

והא תנן: אסור אדם בצרת "קרובת חלוצתו".

והוא אסור בפני עצמו, שאינו צרת ערוה הרגילה בפילה מיבום, אלא גזרו חכמים, מהטעם שיבואר להלן, לאסור את הקרובות של צרת חלוצתו, שאפילו נישאה קרובת חלוצתו לאדם זר, ויש לו עוד אשה, אסורה האשה ההיא, שהיא צרת "קרובת חלוצתו" על החולץ.

והרי רחל היא קרובת לאה שנחלצה על ידו, והרי היא "קרובת חלוצתו", ונמצא שצרתה של רחל היא צרת "קרובת חלוצתו".

וכיון שהיא אסורה ליבום, אין חליצתה מעולה, ומדוע חילק שמואל ואמר שחליצתה של צרת רחל כן פוטרת את רחל?!?

ומשנינן: שמואל נמי, "התחיל, ולא התחיל" קאמר, והכי קאמר:

התחיל לחלוץ באחיות, שתחילה חליץ ללאה — לא יגמור בצרות!

שמעתה הוא אינו יכול לחלוץ לצרת רחל ולפטור בכך את רחל. לפי שאינו יכול לייבם את צרת רחל, וכדתנן: אסור אדם בצרת קרובת חלוצתו.

אבל אם התחיל לחלוץ בצרות, וכגון שתחילה חליץ לצרת לאה, ופטר את לאה — יגמור אף באחיות.

שעתה יכול הוא לחלוץ לרחל ולפטור גם את צרתה, לפי שלא נאסרה רחל בחליצתה של צרת לאה,

דתנן מותר אדם בקרובת צרת חלוצתו.

רב אשי אמר: לעולם בדקאמרת תחילה, שחליצת האחיות אינה חליצה טובה כי כל אחת מהן היא אחות זקוקה, והיא אסורה לפי שמואל, הסובר יש זיקה.

ומה שהקשינו אם כך, גם הצרות אסורות, שהרי הצרה היא כמו הערוה, ולמה חליצת הצרות עדיפה על חליצת האחיות, יש לחלק:

ומשום דלא אלימא זיקה לשויי לצרה כערוה. אין בכח הזיקה להעמיד את הצרה כערוה, ולאסור את הצרה ביבום כמו הערוה.

תניא כוותיה דרב אשי:

חליץ לאחיות — לא נפטרו צרות!

ויש לנו לדייק: הא אם חליץ לצרות, כן נפטרו אחיות בחליצת הצרות.

מאי טעמא? לאו, משום דקסבר התנא בכרייתא יש זיקה, ולכן האחיות אסורות

ומשנינן: אמר רב נחמן בר יצחק: אחריו, חזרו ותקנו לא לשאת צרת ערוה גם לבית שמאי.

איבעיא להו: מת אחיו, והיו לו שתי נשים, כז-ב ועשה באחת מהן מאמר, ואילו לשניה הוא נתן גט —

וכיון שנתן לאחת משתי יבמותיו גט, נאסר לו לייבם את שתיהן, כי "כיון שלא בנה שוב לא יבנה" נאמר לגבי כולן, אלא עליו לחלוץ לאחת מהן, ולפטור בכך אותה ואת צרתה. ומעתה יש להסתפק:

בעלת הגט, ובעלת מאמר — איזו מהן קודמת לחליצה? איזו מהן הגונה שיחלוץ לה ויפטור בכך את צרתה?

וצידי הספק הם: (1)

הרי חליצת שתיהן — חליצה גרועה היא:

בעלת הגט, לפי שגירשה, אינה יכולה להתייבם, ומצד זה חליצתה גרועה.

ואילו בעלת המאמר, לא מועילה לה חליצתה בלבד אלא הרי היא צריכה גם גט, ומצד זה חליצתה גרועה.

אם בעלת הגט עדיפא — משום דאתחיל בה בגירושה, בהוצאה מרשותו, שהיא תהליך של חליצה.

ביבום, וחליצתן אינה מעולה, ולכן אם חלץ להן לא נפטרו הצרות.

ולא אלימא זיקה לשוייה לצרה כערוה. ולכן הצרות אינן נאסרות ביבום, ואם חלץ להן נפטרו האחיות.

ומוכח כרב אשי.

אמר רבי אבא בר ממל: אין ברייתא זו ראייה לרב אשי.

כי הא ברייתא מני? - בית שמאי היא! המתירים אפילו צרות ערוה מן התורה.

דתנן [לעיל יג א]: בית שמאי מתירין הצרות לאחין!

ופרכינן: אם ברייתא זו לדברי בית שמאי היא, שאינם אוסרים כלל צרת ערוה -

אי הכי, מדוע רק חולצת צרתה? יבומי נמי תתייבם!

ומשנינן: סבר התנא של הברייתא הזאת כרבי יוחנן בן נורי, דאמר: בואו ונתקן להם לצרות, שיהו חולצות ולא מתייבמות, כדי שלא יבואו לידי תקלה, לפי שבית הלל מחזיקים את צרות הערוה כערוה, ואת בנייהם ממזרים.

ומקשינן: והאמר מר [לעיל טו א]: לא הספיקו לגמור את הדבר, עד שנטרפה השעה.

1. הריטב"א יש לו ביאור בפני עצמו. הביאור להלן הוא לפי הגירסא המופיעה בגמרא, אך יש לעיין בדברי הראשונים!

1. בגירסא שלפנינו נחלקו המהרש"ל והב"ח, ועיין בתוס'.

כמו כן, לא נתבאר ברש"י מה הם שני צידי הספק, ונאמרו בתוס' שני ביאורים, וגם